

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Ольга ОВЕЗМИРАДОВА

«01» вересня 2025 року

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Віталій Пічура

Протокол засідання кафедри

Екології та сталого розвитку імені професора

Ю.В. Пилипенка ХДАЕУ

від «28» серпня 2025 року №1

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Екологічне інспектування

Назва навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Освітня програма – Технології захисту навколишнього середовища

Спеціальність – 183 Технології захисту навколишнього середовища

Галузь знань – 18 Виробництво та технології

1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни	Екологічне інспектування
Факультет	Рибного господарства та природокористування
Назва кафедри	Екології та сталого розвитку імені професора Ю.В Пилипенка
Викладач	Потравка Лариса Олександрівна , доктор економічних наук, професор, професор кафедри екології та сталого розвитку імені професора Ю.В. Пилипенка (Проводить лекційні практичні заняття).
Контактна інформація	проспект Університетський, 5/2, місто Кропивницький, Кіровоградська область, 25031 тел: 0955391296, E-mail: potravkalarisa@gmail.com
Графік консультацій	Щочетверга, 15.30-16.30
Програма дисципліни	Змістова частина 1. Система державних органів екологічного контролю. Тема 1. Загальні властивості та особливості ведення екологічного інспектування. Ознайомлення із екологічною ситуацією місця розташування підприємства, методами відомчого контролю впливу підприємства на довкілля. Ознайомлення з технічними аспектами, попереднім правопорушеннями, нормативно-правовими актами. Визначення мети щодо очікуваних результатів перевірки. Визначення спрямованості запланованої перевірки. Тема 2 Особливості інспектування суб'єктів діяльності згідно чинних вимог природо-охоронного законодавства. Незаконна порубка лісу в особливо цінних лісах або в будь-яких лісах, вчинювана систематично, або вчинена вперше, але із завданням великої шкоди. Умисне пошкодження захисних лісонасаджень, плодкових та інших насаджень, що завдало великої шкоди. Самовільне володіння земними надрами. Тема 3. Відповідальність за порушення на території ПЗФ. Умисне знищення чи істотне пошкодження лісових масивів шляхів підпалу. Значення громадського контролю в екологічному інспектуванні. Тема 4 Розрахунок стягнень за збитки, заподіяні рибному господарству. Облік збитків внаслідок нераціонального використання природних ресурсів на об'єктах природно-заповідного фонду. Визначення розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок самовільного користування надрами. Розрахунок розмірів шкоди, заподіяної лісовому господарству при екологічних перевірках. Тема 5 Визначення суми збору за викиди в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел. Розрахунок розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення правил охорони водних ресурсів на землях водного фонду, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації. Тема 6 Розрахунок суми зборів за викиди в атмосферне повітря та розміщення відходів. Методики розрахунку відповідно державних стандартів, імплементація у європейське законодавство: проблеми і результати. Змістова частина 2. Процедура проведення екологічного інспектування та висновки експертизи.

	Тема 7 Екологічне інспектування внаслідок нераціонального використання земельних ресурсів. Зобов'язання користувачів надр. Дозвіл відповідно законодавству України на видобування корисних копалин. Строки на оренду території видобування сировини копалин та ін. Тема 8. Інспектування застосування пестицидів на сільськогосподарських землях Мати дозволи на використання пестицидів. Приводити земельні ділянки, порушені при користуванні надрами в стан, придатний для подальшого їх використання у суспільному виробництві. Тема 9. Проведення екологічної експертизи деградованих та порушених земель. Розрахунок відшкодування збитків від необґрунтованого ведення сільськогосподарського виробництва. Створювати протиерозійні гідротехнічні споруди та захисні насадження. Тема 10. Безпека при вирубці лісів. Незаконна порубка лісу в особливо цінних лісах або в будь-яких лісах, вчинювана систематично, або вчинена вперше, але із завданням великої шкоди. Умисне пошкодження захисних лісонасаджень, плодових та інших насаджень, що завдало великої шкоди. Самовільне володіння земними надрами. Умисне знищення чи істотне пошкодження лісових масивів шляхом підпалу. Тема 11. Висновки Державної екологічної інспекції (складається протокол перевірки) Об'єкт, що підлягав обстеженню, і його характеристика. Виявлені під час обстеження об'єкту порушення природоохоронного законодавства і яким чином вони були встановлені. Тема 12. Екологічне інспектування внаслідок нераціонального використання земельних ресурсів. Застосування міри відповідальності за виявлені порушення природоохоронного земельного законодавства. Висновки за результатами перевірки об'єкту.
Мова викладання	українська

2. Анотація курсу

Анотація курсу	«Екологічне інспектування» навчає принципам контролю та нагляду у сфері захисту довкілля, раціональному використанні ресурсів та відшкодуванню збитків, а також вивченню ролі та функцій екологічних інспекторів та законодавства, що регулює ці питання, охоплюючи як державне, так і громадське інспектування.
Інформаційний пакет дисципліни	http://dspace.ksau.kherson.ua/

3. Мета та завдання курсу

Мета викладання дисципліни	Метою екологічного інспектування є контроль і оцінка рівня екологічної безпеки господарської діяльності або екологічної ситуації, яка склалась на об'єктах (територіях), а також попередження чи припинення негативного впливу певного виду антропогенної діяльності на здоров'я людей і навколишнє середовище.
Завдання вивчення дисципліни	Основні завдання екологічного інспектування – це оволодіння методологією і порядком проведення державного контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища й використання природних ресурсів; контроль за дотриманням вимог екологічного законодавства, передбачення, попередження і встановлення ступеню екологічного ризику і екологічної безпеки; обґрунтування висновків екологічного

	контролю.
--	-----------

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності здобувача вищої освіти, сформовані в результаті вивчення курсу	
Загальні	К 02. Знання і критичне розуміння предметної області та професійної діяльності. К 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення. К 07. Прагнення до збереження навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку суспільства.
Спеціальні (фахові)	К 11. Здатність обґрунтовувати, здійснювати підбір, розраховувати, проектувати, модифікувати, готувати до роботи та використовувати сучасну техніку і обладнання для захисту повітряного, водного середовищ, раціонального землекористування, поводження з відходами. К12. Здатність проводити спостереження та інструментальний і лабораторний контроль якості навколишнього середовища, впливу на нього зовнішніх факторів, з відбором зразків (проб) природних компонентів. К 13. Здатність здійснювати контроль за забрудненням повітряного басейну, водних об'єктів, ґрунтового покриву та геологічного середовища.
Програмні результати навчання (ПРН)	
ПРН	ПР 06. Обґрунтовувати та застосовувати природні (безпечні) та штучні системи і процеси в основі природозахисних технологій відповідно екологічного імперативу та концепції сталого розвитку. ПР 07. Здійснювати науково-обґрунтованих технічних, технологічних та організаційних заходів щодо запобігання забруднення довкілля. ПР 08. Вміти продемонструвати навички вибору, планування, проектування та обчислення параметрів роботи окремих видів обладнання, техніки і технологій захисту навколишнього середовища, використовуючи знання фізико-хімічних властивостей полутантів, параметрів технологічних процесів та нормативних показників стану довкілля. ПР 09. Вміти проводити спостереження, інструментальний та лабораторний контроль якості навколишнього середовища, здійснювати внутрішній контроль за роботою природоохоронного обладнання на промислових об'єктах і підприємствах на підставі набутих знань новітніх методів вимірювання та сучасного вимірювального обладнання і апаратури з використанням нормативно-методичної та технічної документації. ПР 10. Вміти застосувати знання з контролю та оцінювання стану забруднення і промислових викидів, з аналізу динаміки їх зміни в залежності від умов та технологій очищення компонентів довкілля, в тому числі, через системи екологічного керування відповідно міжнародним стандартам. ПР 14. Вміти обґрунтовувати ступінь відповідності наявних або прогнозованих екологічних умов завданням захисту, збереження та відновлення навколишнього середовища.

5. Місце навчальної дисципліни у структурі освітньої програми

Рік викладання	2025-2026
Семестр	VIII

Курс	IV
Обов'язкова компонента /Вибіркова компонента	Обов'язкова
Пререквізити	Дисципліни, які вивчалися на попередніх курсах – екологічна безпека
Постреквізити	Дисципліни, які будуть вивчатися на старших курсах- Інженерна екологія

6. Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Кількість кредитів / годин	3,0/90
Лекції	24
Практичні /Семінарські	22
Лабораторні	
Самостійна робота	44
Форма підсумкового контролю	залік

7. Технічне та програмне забезпечення / обладнання

Технічне та програмне забезпечення	Слайди, таблиці, презентації
Обладнання	-

8. Політика курсу

Загальні вимоги	Здобувачі вищої освіти повинні планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал. Активно працювати під час практичних занять, брати участь в обговорення дискусійних питань та кейсів, повною мірою долучатись до активних форм навчання. Заохочується робота у наукових гуртках, підготовка тез доповідей та участь у конференціях, підготовка та публікація наукових статей, участь у конкурсах наукових робіт та інше.
Політика щодо дедлайнів і перескладання	Письмові роботи, надані з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Умови перескладання – загальні для ЗВО
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. Процедура відпрацювання попущених занять з об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування). Не запізнюватись на заняття. Дотримуватись техніки безпеки. Завчасно ознайомлюватись з темою практичної роботи. Пропущенні заняття відпрацьовувати у встановлений викладачем час.
Політика щодо виконання завдань	Позитивно оцінюються відповідальність, старанність, креативність, фундаментальність. Під час підготовки до практичних занять виконання самостійної роботи необхідно спиратись на конспект лекцій та рекомендовану літературу. Водночас вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші

	питання задля формування продуктивної дискусії та різнобічного вивчення тем дисципліни
Академічна доброчесність	Роботи здобувачів є виключно оригінальним дослідженням чи міркуванням. Будь-яке списування або плагіат (використання, копіювання підготовлених завдань та/або розв'язання задач іншими здобувачами) тягне за собою анулювання зароблених балів. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час підсумкового контролю, виконання контрольних робіт заборонено. Списування під час контрольних, тестових робіт та протягом іспиту заборонено.

9. Структура курсу «Екологічне інспектування»

Но ме р ти жн я	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				
			годин				балів
			лк	лаб.	сем. / пр.	СР	
Змістова частина 1. Система державних органів екологічного контролю							
1	Лекція 1	Тема 1.Загальні властивості та особливості ведення екологічного інспектування.	2		2	6	2
2	Лекція 2	Тема 2.Особливості інспектування суб'єктів діяльності згідно чинних вимог природо-охоронного законодавства	2		2	4	2
3	Лекція 3	Тема 3.Відповідальність за порушення на території ПЗФ.	2		2	4	2
4	Лекція 4	Тема 4. Розрахунок стягнень за збитки, заподіяні рибному господарству .	2		2	4	2
5	Лекція 5	Тема 5.Визначення суми збору за викиди в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел.	2		2	4	2
6	Лекція 6	Тема 6. Розрахунок суми зборів за викиди в атмосферне повітря та розміщення відходів.	2		2	4	2
7	ПК ЗЧ 1	Підсумковий контроль за змістовою частиною 1					8
		Разом за змістовою частиною 1	12	-	12	26	20

Змістова частина 2. Процедура проведення екологічного інспектування та висновки експертизи							
7	Лекція 7	Тема 7. Екологічне інспектування внаслідок нераціонального використання земельних ресурсів.	2		2	4	2
8	Лекція 8	Тема 8. Інспектування застосування пестицидів на сільськогосподарських землях.	2		2	6	2
9	Лекція 9	Тема 9. Проведення екологічної експертизи деградованих та порушених земель.	2		2	6	2
10	Лекція 10	Тема 10. Забезпечення безпеки при вирубці лісів	2		2	6	2
11	Лекція 11	Тема 11. Висновки Державної екологічної інспекції (складається протокол перевірки)	4		2	6	2
12	Лекція 12	Тема 12. Екологічне інспектування внаслідок нераціонального використання земельних ресурсів.	4		2	2	2
	ПК ЗЧ 1	Підсумковий контроль за змістовою частиною 2					8
		Разом за змістовою частиною 2	12		10	18	20
Підсумковий контроль з навчальної дисципліни (залік)							60
Всього з навчальної дисципліни – 90 год			24		22	44	100

10. Форми і методи навчання

Лекція	При викладанні матеріалу викладач використовує словесні та наочні методи навчання: До словесних методів належать пояснення, інструктаж, розповідь, бесіда, навчальна дискусія. До наочних методів навчання відносяться ілюстрування з використанням таблиць, мультимедійних засобів, схем, малюнків, гербарних зразків; демонстрування з використанням приладів та дослідів. Словесні методи навчання: пояснення (інформаційно-повідомлювальне, інструктивне-практичне, пояснювально-спонукальне, система зображально-виражальних засобів. Словесний метод (лекція – вступна, тематична, оглядова, підсумкова). Проведення лекційних занять включає: викладення теоретичного матеріалу, оглядові лекції з використанням наочного матеріалу, опорного конспекту, лекції візуалізації з використанням мультимедійних технологій. Наочні методи навчання, ілюстрування
Практичні /Семінарські	Презентації, демонстрація, обговорення, аналіз конкретних ситуацій, дискусія, бесіди, дебати, кейс-методи.
Самостійна робота	Аналогічні методи, які приведені вище

11. Система контролю та оцінювання

Поточний контроль	
Поточний контроль передбачає оцінювання участі здобувачів у навчальному процесі через різні форми активності та виконання завдань: – виступи з основного питання теми; – усні доповіді; – доповнення та запитання до доповідача здобувача; – участь у дискусіях та інтерактивних формах організації заняття; – аналіз літературних джерел; – письмові завдання (тестові, творчі роботи, реферати тощо); – самостійне опрацювання тем; – систематична робота на практичних заняттях та активність під час обговорення питань.	
Підсумковий контроль за змістовою частиною	
Під час освоєння дисципліни передбачено виконання самостійної роботи за змістовими частинами. Самостійна робота є складовою підсумкового балу та враховується при визначенні результатів поточного контролю і підготовки до заліку	
Підсумковий контроль	
Підсумковим контролем знань здобувачів вищої освіти є залік, який оцінюється на основі результатів поточного контролю та виконання завдань самостійної роботи. Формування екзаменаційного балу: роботи протягом семестру та поточний контроль — до 60 балів; залік — до 40 балів. Критерій успішності: підсумкова мінімальна кількість балів, необхідна для досягнення мети освітньої компоненти становить 60 балів, максимальна – 100 балів.	

Поточне оцінювання і контроль змістових частин (бали)													ЗАЛІК	Підсумкова оцінка (залік)
Змістова частина 1							Змістова частина 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	ПК ЗЧ 1	T7	T8	T 9	T 10	T 11	ПК ЗЧ 2		
Max 2	Max 2	Max 2	Max 2	Max 2	Max 2	Max 8	Max 2	Max 2	Max 2	Max 2	Max 2	Max 10	Max 40	Max 100

12. Шкала оцінювання

Оцінювання			
Шкала рейтингу ХДАЕУ	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	не зараховано
1-34	F	Незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням курсу)	

13. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна література	1. Клименко М.О., Прищеп А.М. Екологічне інспектування. Підручник: Вид-во «Олді-плюс». – 2020. – 400 с. 2. Клименко М.О., Прищеп А.М., Стецюк Л.М., Брежицька О.А. Екологічне інспектування. Практикум: Вид-во «Олді-плюс». – 2019. – 228 с. 3. Караїм О. А. Екологічний контроль, аудит та оцінка ризиків: Конспект лекцій. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2023. 148 с. 4. Кучер Л.Ю., Кучер А.В., Миц І.О. Державний екологічний контроль у системі екологічної безпеки. Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. 2020.№ 4. Т1. С.212-232. 5. Антонюк У. В. Державний екологічний нагляд (контроль) в Україні в умовах воєнного стану / У. В. Антонюк «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – Т. 1. – С. 651-654. 6.Sudakov, A., Dreus, A., Ratov, B. & Delikesheva, D. (2018) Theoretical bases of isolation technology for swallowing horizons using thermoplastic materials. News of the national academy of sciences of the republic of Kazakhstan. Series of geology and technical sciences. v. 2 (428), 72 – 80. 7. Тверда О.Я. Розробка конструкції забійки свердловинного заряду із двоступеневою системою поглинання шкідливих газів. О.Я. Тверда, Л.Д. Пляцук Сучасні ресурсоенергозберігаючі технології гірничого виробництва. 2018. Вип. 1 (21). С. 103–115.
---------------------------	---

Додаткова	1 Чурилова, Т.М. Правові та організаційні проблеми екологічного контролю в Україні [Текст] / Т.М. Чурилова Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: у 2-х ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 р.) /ред кол.: А.М. Куліш, О.М. Резнік. – Суми: СумДУ, 2020. – Ч.1. – С. 198-203. 2.Юридична відповідальність за екологічні правопорушення : навч. посіб. / Т.К. Оверковська, Н.М. Опольська; Вінн. нац. аграр. ун-т. – Вінниця:ТОВ "ТВОРИ", 2020. 252 с. 3.Sudakov A.K. Kozhevnykov A.O., Dreus A.Yu., Baochang Liu, (2018). Drilling fluid circulation rate infuence on the contact temperature during borehole drilling. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. v.1(163). p. 35-43.
Інформаційні ресурси	1.Порядок встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору. Затверджено постановою КМУ від 1 березня 1999 р., №303. https://mepr.gov.ua/ 2. Інструкція про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища. Затверджено наказом Мінприроди та Державної податкової адміністрації від 19 липня 2009 р., №544/3837. м 3 Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів. Затверджено наказом Мінприроди від 20 липня 2009 р., №389. https://bioweb.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/207/ 4. Державна екологічна інспекція України: https://www.dei.gov.ua/